

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 210/2023-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej JUDr. Kvetoslavou Živčákovou, advokátkou, Bratislavská 61/68, Šamorín, proti postupu Okresného súdu Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 16 D 662/2017, Dnot 128/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 16 D 662/2017, Dnot 128/2017 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Nové Zámky **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 16 D 662/2017, Dnot 128/2017 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie v sume **3 500 eur**, ktoré **je** Okresný súd Nové Zámky **povinný** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Nové Zámky **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 3. marca 2023 a prijatou ústavným súdom na ďalšie konanie uznesením

č. k. I. ÚS 210/2023-25 z 5. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Nové Zámky (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 D 662/2017, Dnot 128/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Súčasne žiada prikázať okresnému súdu, resp. poverenému notárovi, konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov a priznať jej primerané finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľka je účastníkom konania vedeného okresným súdom o prejednanie dedičstva po jej zosnulej matke [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], naposledy [REDAKOVANÉ], a zomretej [REDAKOVANÉ]. Napadnuté konanie začalo 3. mája 2017 a okresný súd v ňom 22. mája 2017 poveril notára JUDr. Petra Boldizsára ako súdneho komisára (ďalej len „notár“), aby vo veci konal a rozhodoval.

3. Notár vykonal 14. septembra 2017 predbežné šetrenie, následne sa vo veci konalo pojednávanie 15. decembra 2017 a 31. januára 2018, na ktorom bolo vydané uznesenie o určení všeobecnej hodnoty majetku, výšky dlhov a čistej hodnoty dedičstva (I. výrok), o schválení dohody dedičov o vyporiadaní dedičstva (II. výrok), o určení odmeny a náhrady výdavkov notára (III. výrok) a o uložení povinnosti zaplatiť súdny poplatok (IV. výrok).

4. Sťažovateľka podala proti predmetnému uzneseniu odvolanie, ktoré notár 25. mája 2018 postúpil súdu na rozhodnutie. Okresný súd vrátil 20. júna 2018 odvolanie spolu so spisom notárovi bez rozhodnutia s pokynom, aby najskôr doručil podané odvolanie na vyjadrenie druhej dedičky a zároveň aby vyrubil súdny poplatok. Dňa 22. novembra 2018 notár predložil odvolanie okresnému súdu, ale ten opakovane 4. júla 2019 vrátil spis na opravu chýb vo vydanom uznesení a s pokynom, aby notár doručoval písomnosti právnej zástupkyň druhej dedičky a zároveň vyjadrenie druhej dedičky aby doručil sťažovateľke. Zároveň súd notárovi uložil, aby vyrubil súdny poplatok za podané odvolanie.

5. Notár uznesením z 22. júla 2019 opravil chyby v písaní a uznesením z 8. januára 2020 uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť súdny poplatok a následne 6. augusta 2020 postúpil spis spolu s podaným odvolaním okresnému súdu, ktorý uznesením z 10. februára 2021 zrušil uznesenie notára z 31. januára 2018 a vec mu 29. marca 2021 vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Notár určil vo veci termín pojednávania na 16. november 2022, ale pojednávanie sa neuskutočnilo z dôvodu choroby notára.

6. Sťažovateľka podala 27. júla 2022 a opakovane 23. novembra 2022 návrh na odňatie poverenia a pridelenie veci inému notárovi. Druhému návrhu sťažovateľky okresný súd vyhovel a uznesením zo 16. decembra 2022 v spojení s opravným uznesením zo 4. januára 2023 odňal vec JUDr. Boldizsárovi podľa § 18 Civilného mimosporového poriadku a zároveň poveril notárku JUDr. Annu Nagyovú vykonaním potrebných úkonov vo veci prejednávania dedičstva. V napadnutom konaní aktuálne prebieha znalecké dokazovanie a vec tak dosiaľ nie je skončená.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka namieta, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní dochádza k zbytočným prieťahom v dôsledku nesprávnej a neefektívnej činnosti notára, a tým aj k porušeniu jej v bode 1 označených práv. Tvrdí, že konanie trvá neprimerane dlho (už takmer 6 rokov) a vec dosiaľ nie je právoplatne ukončená. Uvádza, že predmetná vec nie je po právnej ani vecnej stránke zložitá, ide o bežné dedičské konanie, v danej veci sú iba dve procesné strany a malý počet navrhovaných dôkazov. Zdôrazňuje, že nemá prístup do nehnuteľnosti, ktorá je predmetom dedičského konania, a dôvodne sa domnieva, že jej neudržiavaním sa jej hodnota znižuje.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Okresný súd k prijatej ústavnej sťažnosti zaslal vyjadrenie vrátane chronológie procesných úkonov, v ktorom poukazuje na tú skutočnosť, že po vydaní poverenia notárovi JUDr. Boldizsárovi (22. mája 2017) až do rozhodnutia o prejednaní dedičstva (31. januára 2018) boli jednotlivé úkony notára vykonávané plynulo, primerane množstvu nerozhodnutých vecí. Ďalej uvádza, že súd už v uznesení zo 16. decembra 2022 konštatoval, že po zrušení uznesenia z 31. januára 2018 a vrátení mu veci (uznesením z 10. februára 2021) nevykonával notár úkony smerujúce k rozhodnutiu, čo napokon viedlo k odňatiu veci JUDr. Boldizsárovi. Zdôrazňuje, že v súčasnosti poverená notárka JUDr. Nagyová vykonáva úkony promptne a plynulo a tieto smerujú k rozhodnutiu vo veci samej. V závere vyjadruje presvedčenie, že včasným uplatnením všetkých námietok už počas prejednávania dedičstva zo strany sťažovateľky sa mohlo predísť odvolaciemu konaniu, a preto považuje ňou požadovanú sumu finančného zadosťučinenia za neprimeranú.

III.2. Replika sťažovateľky:

9. Sťažovateľka v reakcii na vyjadrenie okresného súdu v celom rozsahu zotrúva na podanej ústavnej sťažnosti a vo svojej replike uvádza, že námietky uvedené v odvolaní vzniesla už na pojednávaní konanom 31. januára 2018, notár ich však neakceptoval a dedičské konanie ukončil, preto bolo podanie odvolania jediným spôsobom nápravy. Ďalej podotýka, že pojednávanie konané 15. decembra 2017 nebolo odročené na žiadosť poručiteľiek, ale z dôvodu na strane notára a taktiež že v spise nie je uvedené, kedy jej bolo zaslané upovedomenie o určení pojednávania na 16. november 2022, ktoré bolo napokon pre chorobu notára odročené. Zdôrazňuje, že len o jej odvolaní sa rozhodovalo viac ako dva roky, a to z dôvodu nečinnosti, resp. pomalosti konania povereného notára. Poukazuje aj na to, že od vrátenia veci notárovi (29. marca 2021) nebol vykonaný žiaden úkon. V súvislosti s požadovaným finančným zadosťučinením uvádza, že ho považuje za jeden z donucovacích nástrojov, aby bolo v jej veci rozhodnuté čo najrýchlejšie a v zmysle legitímnych požiadaviek a aby aj do budúca príslušné orgány rozhodovali bez prieťahov.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu všeobecného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

11. Predmetnom posúdenia ústavným súdom bol v danom prípade postup okresného súdu v napadnutom dedičskom konaní z hľadiska existencie a príčin vzniku zbytočných prietahov, a teda či jeho postupom došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. Podstata námietok sťažovateľky je založená na tvrdení o nesprávnej a neefektívnej činnosti notára ako súdneho komisára, ktorého činnosť sa v dedičskom konaní považuje za priamy výkon časti súdnej moci. Notári ako súdni komisári v dedičskom konaní nielen pripravujú podklady pre rozhodovanie a vykonávajú jednotlivé úkony, ale v prípadoch ustanovených zákonom sú zmocnení vydávať rozhodnutia priamo namiesto súdu prvej inštancie (PL. ÚS 12/2019). Úkony notára ako súdneho komisára v konaní o dedičstve sú úkonmi súdu, a preto aj nimi možno spôsobiť zbytočné prietahy, za ktoré ale nesie zodpovednosť všeobecný súd (III. ÚS 47/00, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 272/05). Vzhľadom na to ústavný súd svojmu prieskumu podrobil aj postup notára v napadnutom konaní.

13. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020, I. ÚS 318/2022).

14. Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

15. Vec sťažovateľky nie je z právneho ani faktického hľadiska zložitá. Dedičské konania patria medzi štandardnú agendu súdov a notárov. Ani v správaní sťažovateľky neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na dĺžku konania.

16. Pokiaľ ide o namietaný postup okresného súdu, resp. notára ako súdneho komisára, zásadný podiel na vzniknutých prietahoch má nepochybne jeho nečinnosť, ale aj nesústredená činnosť. Súdom poverený notár nezvolil v napadnutom konaní procesný postup smerujúci k rýchlemu

odstránení právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka nachádza. K tomuto záveru dospel ústavný súd oboznámením sa s predloženým súdnym spisom, ako aj z vyjadrení strán.

17. Predmetné konanie trvá už vyše šesť rokov, pričom len odvolacie konanie trvalo v dôsledku nesústredenej činnosti notára takmer tri roky (od 20. marca 2018, keď bolo sťažovateľkou podané odvolanie, do 10. februára 2021, keď bolo súdom zrušené uznesenie notára z 31. januára 2018). Aj po vrátení veci bol notár vyše roka nečinný, až mu napokon bola vec 16. decembra 2022 odňatá.

18. Ústavný súd v súvislosti s už uvedeným pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená či neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (IV. ÚS 396/04).

19. Vzhľadom na uvedené dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

20. S ohľadom na to, že v napadnutom konaní nebolo dosiaľ ani neprávoplatne rozhodnuté, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

22. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

23. Ústavný súd pri určení sumy finančného zadosťučinenia vzal do úvahy predovšetkým celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania v trvaní viac ako šesť rokov, ako aj skutočnosť, že dosiaľ nie je vec právoplatne skončená. Zohľadňujúc ďalej konštatovanú nečinnosť a nesústredenú činnosť v postupe notára, ústavný súd považoval za primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 3 500 eur (bod 3 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľky nevyhovet (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľke nárok na náhradu trov konania (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) v celkovej sume 442,38 eur (bod 4 výroku nálezu).

25. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [(ďalej len „vyhláška“); § 11 ods. 3, § 13a, § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti), čo celkovo predstavuje sumu 442,38 eur. Repliku sťažovateľky z 19. mája 2023 ústavný súd vzhľadom na jej obsah nevyhodnotil ako podanie relevantné pre jeho rozhodnutie a odmenu za ňu nepriznal, keďže to ani sťažovateľka nepožadovala.

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

27. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 4. októbra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu